

СТАНОВИЩЕ

за дисертационния труд на

АКТОТИ РАХМЕТОЛАЕВНА РАИМКУЛОВА

докторант на самостоятелна подготовка

към катедра „История на музиката и етномузикология“ при ТКДФ

Национална музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“

на тема:

РАЗВИТИЕ НА КАЗАХСТАНСКАТА КОМПОЗИТОРСКА ШКОЛА В РАМКИТЕ НА ЕВРАЗИЙСКИЯ МЕЖДУКУЛТУРЕН ДИАЛОГ

за присъждане на научната степен „доктор на науките“

по научно направление 8.3 Музикално и танцово изкуство

по научна специалност Музикознание и музикално изкуство (05.08.02)

от проф.д.изк. **НАТАЛИЯ ГАВРИЛОВА**

катедра „Зарубежна музика“

Московска държавна консерватория „П. И. Чайковски“

В светлината на основната задача на дисертацията на Актоти Раимкулова е възникнала необходимостта да се представят брънките на веригата, водеща до формирането на националния стил като цялостен феномен, да се разкрият неговите определящи параметри и да се разработи нова методика за анализиране на музикалните произведения, позволяващи той да бъде разглеждан като сложно, развиващо се синтетично цяло, съчетаващо в себе си признаците на националната идентичност и типологичните, универсални форми на мислене в академичната традиция. Решаването на тази задача е довело до създаването на научно изследване с точна формулировка на темата "Развитие на казахстанската композиторска школа в рамките на евразийския междукултурен диалог".

Като се опира на трудовете на крупни учени и вземайки предвид най-новите резултати от научни изследвания по тези въпроси в широк спектър - из областите на философия, естетика, културология, семиотика, етнография, теория и история на музиката, Актоти Раимкулова разглежда развитието на казахстанската композиторска школа в контекста на общоевропейската и световната история на музиката на XX век, оказвайки се по този начин в кръга на разработките на същностните, универсални

проблеми на съвременното композиторско творчество. Тя изгражда логично организирана композиция на работата с научно разработена система от представи, основният смисъл на които – цел, научно новаторство и основни постановки на дисертацията – са изчерпателно изложени в Плана и във Въведението на дисертацията. Те са развити в главите на дисертацията и са обобщени в Заключениеето, където диалогът между култури, епохи и традиции се разглежда като ценен художествен резултат, свързан с реалиите на съвременната художествена действителност.

Авторът на разработката изследва обширните пространства на съдържателната структура на произведенията и тяхната поетика, отбелязвайки за по-пълното разкриване на техния стил облик значението за изграждането на индивидуалната авторска концепция както на регионалните традиции, съзрявали в продължение на векове в недрата на казахстанската култура, така и на най-новите композиционни техники и експерименти с новаторски композиционни похвати.

В координатната система, определяща стилите особености на анализирани творби, първостепенно място се отнежда на националния тип мислене на композиторите, приемствената им връзка с дълбоките корени на етническата култура. На това по-специално е посветен вторият раздел на третата глава „Кюй и симфония: евразийският межкултурен диалог в творчеството на композиторите през 1960-1980”. Това проличава в анализа, например, на героикодраматическата опера „Абай” от А. Жубанов и Л. Хамиди, създадена за стогодишнината от рождението на великия поет и мислител на казахския народ Абай Кунанбаев, който представлява, по думите на А. Раимкулова „важен граничен момент по пътя на историческото развитие на цялото казахстанско музикално изкуство”. В нейния тематизъм преобладават песенно-инструменталните традиции, но формата на изложението е типично оперна – с арии, ансамбли, речитативи, и т.н. Такъв принципен подход се установява и при анализа на другите произведения.

На всеки етап от историята на казахската музика авторът на дисертацията, предлагайки периодизация в еволюцията на националната култура в течение на столетие, отбелязва определени начини на реализация на взаимодействието с други национални култури в контекста на диадата понятия „национално – универсално”. Така присъстващите на страниците на дисертацията имена на майсторите на XX век, като О. Месиен, Л. Ноно, Д. Лигети, А. Шнитке, Е. Денисов, Я. Ксенакис, Дж. Кейдж, А. Пярт, В. Лютославски, Г. Канчели и други, които може би са ориентирали казахстанските композитори от втората половина на века в техните търсения на най-нови езикови

изразни средства за превъплъщение на националната тематика, придобиваща и общочовешки смисъл, е още едно доказателство за плодотворността на межкултурния диалог, допринасящ за постигането на високи художествени резултати. И това представлява основната концепция на изследването, която се проявява както в обобщаващите идеи на работата, така и в аналитичните ѝ раздели.

Само един пример от текста на дисертацията за Трета симфония на Г. Жубанова, която се е обърнала към опита на много от споменатите композитори (с. 503): „Такива елементи в съдържанието на Симфонията като екологичната идея, обобщаването на етническото до равнището на общочовешкото, органичният синтез на етнически и общосимфонични средства на художествения изказ характеризират това произведение като проявление на евразийския межкултурен диалог, както на равнището на идеи, така и на равнището на композиционни средства”.

Разглежданите явления, принадлежащи към различни периоди от историята на казахстанската музика, обрисуват една разгърната панорама на музикалното изкуство, разнообразие от авторски решения, засягащи съотношението между национално идиоматични признаци на мислене и универсалните характеристики на стилистичната еволюция в музиката на XX век, независимо дали се отнася до съдържателната структура на произведението, трактовката на формата или стиловите параметри на музикалния език. Ценен извод при анализа на най-новите методи на композиране е заключението, че много от похватите на писане се раждат на базата на разработването именно на националната идиоматика на етническата традиция.

На мен, като автор на това становище, ми искаше да видя на страниците на дисертацията и името на още един композитор – Бела Барток. Като композитор и учен-фолклорист Барток е определил и използвал в своята композиторска практика четири начина на въвеждане на фолклорен образец в композиторския текст (аналогични похвати авторът на дисертацията наблюдава и в музиката на казахстанските композитори), което много по-късно със сходно значение посочват Бруно Нетл и Хелен Майерс, както и Б. Юсупов (с друга формулировка на тези привципи), на които авторът на дисертацията се позовава.

Вероятно би могло по-разгърнато да бъде представен и проблемът за влиянието на извъневропейското изкуство върху творчеството на композиторите на XX век, сред които особено показателна е фигурата на Оливие Месиен (в текста е споменато едно негово произведение), стремящ се в своята стилова концепция към изграждането на всеобхватна картина на света, което е възможно именно в условията на евразийския

межкултурен диалог.

В заключение: Представената работа прави впечатление със своята многоаспектност при разкриването на заявената тема, с новата научна проблематика в избраните насоки, убедителната аргументация на научните изводи, мащабния обхват на изследваните явления, логичната организация на огромния фактологичен материал, както и с ясения стил на изложение. Особено бих подчертала високия етичен патос на изследването, принадлежащо на перото на композитор-творец, изповядващ истинските ценности на изкуството.

Затога изследването на Актоти Раимкулова, представено за получаване на научната степен „доктор на науките”, представлява принос в съвременното музикознание и отговаря на изискванията към дисертация за придобиване на научна степен по изкуствознание, а нейният автор заслужава присъждането на званието „доктор на науките”.

14. 06. 2018.
Москва

Проф. д. изк.Н. А. Гаврилова